

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УЖГОРОДСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра менеджменту, підприємництва та торгівлі

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою УТЕІ ДТЕУ
(протокол 1 від 31.08.2023)

Директор

Петро ГАВРИЛКО

**ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ /
FINANCIAL MANAGEMENT**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

Ужгород 2023

Укладач: Підлипна Р.П., д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі від 29 серпня 2023р., протокол № 1

Рецензенти: д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Ценклер Н.І.

ВСТУП

Програма дисципліни «Фінансовий менеджмент» призначена для студентів УТЕІ ДТЕУ освітнього ступеня «магістр» 07 Управління та адміністрування спеціальності 073 Менеджмент, 076 Підприємництво та торгівля.

Програму підготовлено відповідно до освітньо-професійних програм підготовки магістрів УТЕІ ДТЕУ.

Зміст дисципліни дозволяє добре орієнтуватися в питаннях фінансового менеджменту. Дисципліна допомагає студентам навчитися раціонально керувати фінансами, визначати фінансові цілі та стратегії, розуміти фінансові ризики та знаходити шляхи до їх зменшення.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів розширення розуміння процесів фінансового управління на підприємстві, а також здобуття навичок інвестування, планування бюджету, управління ризиками та прийняття фінансових рішень. Вивчення дисципліни фінансовий менеджмент допоможе студентам зрозуміти, як ефективно використовувати ресурси, мінімізувати ризики та максимізувати прибуток для підприємства.

Завданням дисципліни є вивчення теоретичних та методологічних основ фінансового менеджменту; набуття навичок управління грошовими потоками, активами; оволодіння методикою визначення вартості капіталу та з'ясування способів оптимізації його структури; управління фінансовими ризиками та застосування інструментів антикризового управління підприємством; набуття навичок з оцінювання фінансового стану підприємства, виявленні позитивних та негативних аспектів його фінансового розвитку; оволодіння основними аспектами антикризового фінансового управління на підприємстві.

Предметом дисципліни є аналіз, планування, контроль та управління фінансовими ресурсами підприємства з метою досягнення її фінансових цілей.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ОBOB'ЯЗКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Попередні вимоги до навчальної дисципліни передбачають знання:

- понятійно-категорійного апарату, що характеризує категорії фінансів та фінансової звітності;
- основних методів управління фінансами, фінансових інструментів, підходів до ризик-менеджменту, а також фінансового аналізу та планування.

Вміння:

- узагальнювати дані бухгалтерського обліку;
- аналізувати фінансову звітність, розраховувати ключові фінансові показники.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Фінансовий менеджмент», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

«Менеджмент організації» (ОС магістр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.	1-9
ЗК 3	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.	1-9
ЗК 7	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	2-9
<i>Спеціальні компетентності за освітньою програмою</i>		
СК 1	Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, у тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.	2-9
СК 9	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.	2-9
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР 1	Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах	2-9
ПР 13	Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу)	2-9

«Товарознавство і комерційна діяльність» (ОС магістр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК 1	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	1,3-9
ЗК 2	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	4-9
ЗК 3	Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети	2-9

Спеціальні компетентності за освітньою програмою		
СК 1	Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та/або біржових структур.	2-9
СК 3	Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.	4-9
СК 4	Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.	4-9
СК 7	Здатність до критичного осмислення стану та тенденцій розвитку комерційної діяльності підприємств, пошуку резервів підвищення ефективності управління бізнес-процесами в конкурентному, у тому числі міжнародному, середовищі.	4-9
Програмні результати навчання за освітньою програмою		
ПР 1	Вміти адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.	1-9
ПР 3	Вміти розробляти заходи матеріального і морального заохочення та застосовувати інші інструменти мотивування персоналу й партнерів для досягнення поставленої мети.	4-8
ПР 6	Вміти розробляти та впроваджувати заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність.	8,9
ПР 9	Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності.	4-9

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту

Сутність та цілі фінансового менеджменту. Складові фінансового менеджменту. Матеріальна основа фінансового менеджменту. Об'єкт і суб'єкт управління у фінансовому менеджменті. Мета і завдання фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту. Концепції та принципи організації фінансового менеджменту. Місце фінансового менеджменту в загальній системі управління підприємством. Елементи механізму фінансового менеджменту. Стратегія і тактика фінансового управління.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 1, 2, 6, 8, 10, 13, 15

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Адаптація організаційного забезпечення фінансового менеджменту до структури управління підприємством. Ключові типи організаційної структури управління: лінійна, функціональна, дивізіональна, матрична. Процес формування організаційної структури управління. Організаційне забезпечення

фінансового менеджменту. Інформаційні потоки фінансового менеджменту. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Структура інформаційної бази фінансового менеджменту.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 2, 6, 8, 10, 12, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Методичний інструментарій оцінювання вартості грошей у часі та його застосування у фінансових розрахунках. Причини зміни вартості грошей в часі: інфляційні, комерційна надійність, надання підприємцями переваги наявним грошам. Визначення майбутньої вартості грошей у фінансових розрахунках. Визначення теперішньої вартості грошей у фінансових розрахунках. Чинники впливу на зміну вартості грошей в часі. Принципи які використовуються для оцінки дисконтних ставок. Поняття анuitету та методи його розрахунку.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 2, 6, 8, 10, 12, 13, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 4. Управління грошовими потоками підприємства

Сутність грошового потоку та його значення для фінансової діяльності. Класифікація грошових потоків підприємства та їх характеристика (потоки грошових коштів від операційної діяльності, потоки грошових коштів від інвестиційної діяльності, потоки грошових коштів від фінансової діяльності). Принципи управління грошовими потоками.

Підходи до зменшення дефіциту грошових коштів. Етапи формування політики управління грошовими потоками. Методи розрахунку чистого грошового потоку. Заходи по збільшенню надходження грошових коштів. Шляхи поліпшення управління грошовими потоками.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 2, 6, 8, 10, 12, 13, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 5. Управління активами підприємства

Економічна сутність і види активів. Склад і структура активів підприємства. Загальна класифікація активів підприємства. Принципи формування активів підприємства. Основні етапи формування політики управління оборотними активами, дебіторською заборгованістю, запасами, грошовими потоками. Процес формування активів підприємства. Оцінка стану

активів підприємства. Основні показники для розрахунку оцінки стану активів підприємства.

Джерела формування оборотних активів підприємства та способи забезпечення їх оптимальної структури. Заходи щодо підвищення ефективності використання активів на підприємстві. Заходи для підвищення ефективності використання необоротних активів на підприємстві. Стратегія формування поточних активів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 5, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 1, 2, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 6. Управління пасивами підприємства

Сутність капіталу підприємства та його види. Головна мета формування капіталу підприємства. Вартість капіталу та порядок її визначення. Фактори, які впливають на вартість підприємства. Функції та механізм управління капіталом підприємства. Сутність та задачі управління капіталом. Основні завдання управління капіталом підприємства. Управління власним і позичковим капіталом. Переваги та недоліки власного капіталу. Переваги та недоліки позикового капіталу.

Структура капіталу та напрями її оптимізації. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності. Оптимізація капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків та формування показника цільової структури капіталу. Максимізація чистого прибутку на одиницю власного капіталу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 1, 2, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 7. Управління фінансовими ризиками на підприємстві

Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків. Види, причини та наслідки фінансових ризиків. Система моніторингу фінансових ризиків підприємства. Оцінка ймовірності настання фінансового ризику Система протидії фінансовим ризикам. Методи протидії фінансовим ризикам: ухилення від ризиків, диверсифікація, встановлення лімітів ризику, використання страхування, аналіз ризиків і виявлення факторів ризику, залучення професійних консультантів. Методи оцінки фінансових ризиків.

Оцінювання ризику втрати платоспроможності залежно від типу ліквідності. Оцінювання ризику втрати фінансової стійкості та незалежності.

Стратегії нейтралізації фінансових ризиків підприємства. Критерії ухвалення фінансових рішень щодо стратегії нейтралізації фінансових ризиків підприємства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 6, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 2, 6, 8, 10, 11, 12, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 8. Управління інвестиціями підприємства

Економічна сутність інвестицій та їх класифікація. Інвестиційні потреби підприємства, джерела їх фінансування. Джерела інвестиційних фінансових ресурсів підприємства. Інвестиційні потреби підприємства. Вимоги до інвестиційної політики підприємства. Класифікація груп цінних паперів, що є об'єктом здійснення фінансових інвестицій. Найпоширеніші види цінних паперів для фінансування

Основні етапи формування політики управління реальними інвестиціями підприємства: аналіз потенційних можливостей і ризиків, визначення цілей, вибір стратегії, оцінка і вибір проектів, фінансування проектів, реалізація та контроль, оцінка результатів. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів. Показники оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 2, 3, 5, 8, 9, 10, 12, 13, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

Тема 9. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Економічна сутність та ознаки банкрутства. Основні принципи антикризового фінансового управління. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на економічний стан підприємства. Екзогенні (зовнішні) чинники банкрутства підприємства. Ендогенні (внутрішні) чинники банкрутства підприємства. Методи і інструменти антикризового фінансового управління. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства підприємства: двофакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана, чотирифакторна модель Романа Ліса, модель Гордон Спрінгейта, модель О. Терещенка, Модель Фулмера, метод діагностик платоспроможності Конана і Гольдера. Надання рекомендацій щодо покращення антикризового управління фінансовою стійкістю підприємства. Впровадження системи контролінгу для підвищення ефективності антикризового менеджменту

Список рекомендованих джерел:

Основний: 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

Додатковий: 2, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14

Інтернет-ресурси: 1-6

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436 – IV // URL:: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/436-15>
2. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність від 16.07.1999 № 996 - XIV// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Закон України Про інвестиційну діяльність від 18.09.1991 № 1560-XII // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Кодекс України з процедур банкрутства 18.10.2019р. № 2597-VIII // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n1753>
5. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку // URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Про банкрутство: Методичні рекомендації НБУ щодо застосування комерційними банками Закону України від 21.07.1994 р. № 23012/105 // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_105500-94#Text
8. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
9. Квасовський І. О., Кнейслер О.В., Ніпіаліді О.Ю. Фінансовий менеджмент: підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 478 с
10. Стащук О. В. Фінансовий менеджмент : конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Луцьк : «Вежа», 2021. 109 с.
11. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 724 с.
12. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

Додатковий

1. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: Навч.-метод.посібник для самост. вивч.дисц.-К.КНЕУ,2002.-84с.
2. Вахович І. М. Фінансовий менеджмент / І. М. Вахович. – Луцьк : СПД Гадяк Ж. В.; Друкарня «Волиньполіграф», 2013. – 604 с
3. Галан Л.В. Інвестиційний менеджмент: [методичні вказівки до виконання практичних занять для студентів усіх форм навчання за спеціальністю: 073 «Менеджмент» / Л.В. Галан. – 2-ге вид. перероб. і допов. – Одеса: ДУІТЗ,

2022. – 28 с.

4. Данілов О. Д. Фінанси у запитаннях і відповідях : навч. посіб. / О. Д. Данілов, Д. М. Серебрянський. – Київ : КНТ, 2008. – 528 с.
5. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. (практикум) / С.В. Качула, С.М. Халатур, Г.Є. Павлова, Л.В. Лисяк, Н.П. Дуброва. – Дніпро: Монолит, 2022. – 204 с.
6. Кнейслер О.В. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник – Тернопіль: Економічна думка.2008.-240с.
7. Копитко М. І., Блага Н. В. Управління інноваціями та інвестиціями : навчальний посібник у схемах і таблицях. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 296 с.
8. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник.-К: Центр навчальної літератури, 2006.-520с.
9. Кузьменко Л. В., Кузьмін В. В., Шаповалова В. М., Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. / Херсон: Олді-плюс, 2009 р. - 256 с.
10. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: Навч.посібник. -К.: Центр навчальної літератури, 2006.-352с.
11. Скакальський Ю.С. Контролінг фінансових ризиків підприємств: дис. ... канд. ек. наук: 08.00.08. Київ, 2016. 231с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Skakalsk-diss.pdf
12. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.] . – Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. – 236 с.
13. Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань: навч.посіб./І.Г.Ганечко, Г.В.Ситник, В.С. Андрієць та ін.-К.Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2015.-244с.
14. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник:/За ред. проф. Г.Г.Кірейцева.-Київ:ЦУЛ,2002.-496с.
15. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. 3-ге вид., стер. Затверджено МОН. Київ: Знання, 2015. 535 с.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний вебпортал парламенту України. Верховна рада України URL: www.rada.gov.ua
2. Офіційний сайт Кабінету міністрів України URL: www.kmu.gov.ua
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України URL: <https://www.treasury.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Державної податкової служби України URL: <https://tax.gov.ua/>